

Nisyan'da Nisyan Olan

<http://www.agos.com.tr/haber.php?seo=nisyanda-nisyan-olan-roman&haberid=5018>

ONUR KOÇYİĞİT

Roman da edebiyata dahil olduğundandır, kendini ifade etmek için yeni yollar arayışına girmesi gereken ilk biçimlerdenidir. Dünya edebiyatı, bize bu savın gerçekliğini defalarca kere gösterdi, göstermeye de devam ediyor, edecek de. Burada temel mesele, nereye konumlanacağımız oluyor ki kaçınılmazdır, “yeni olan” tepki toplayacaktır, anlamak ve o yönde ses vermek zorlaşacaktır. Deneysellik dediğimiz şey, kendi içinde bir bütünlüğü de getirmeli, ancak o zaman zorlama olmayan bir yeniliği görebiliriz. Burada sakil bir formalizme düşmemek de çok önemli bir unsur olarak görünecektir. Georg Lukacs’ın ‘Romanın İçsel Biçimi’nde anlattığına ters düşen bir bütünsellik, ne yazık ki, en hafif tabiriyle ‘kötü’ bir bütünsellik olarak addedilir.

Murat Gülsoy’un Nisyan’ı da yeni bir biçim ile önümüze geldi. ‘Roman’ kendi içinde bir tür bütünsellik arz ediyor olsa da yalnızca biçimci bir görüntü ile karşı karşıyayız. Ara başlıklar ile son cümlelerin birbirinin aynısı olmasının bütünselliği karşıladığı düşünülebilir ancak bu modern roman kuramı için yetersiz bir çıkarımdır. Bu ‘romanın yapısı’ diye en hafif tabiriyle ‘cahilce’ bir tutumla anlatılamaz. Biçim, basit bir alegoriden ibaret değildir. Bu türden bir arayış, belki yeniliğe giden yolda bir adım olabilir ancak yanlış bir adımdır. Kitaba roman denmiş olmasını bir kenara bırakırsak eğer, geriye kalanın ne olduğu hakkında bir fikre sahip olmak neredeyse imkânsız. Anlatıcının bilinçaltını yazıya döktüğü metinler olarak mı görülmeli, kurgu mu aranmalı, yoksa hepsini bir kenara bırakıp yalnızca anlatıcıya mı yönelmeli, bundan emin olmak zor. Bu zorluk, metnin zorluğu olsaydı eğer, başka noktalardan yaklaşmak gerekecekti metne. Ancak bu noktada metnin kendi içindeki tutarlılığını bütünsellik olarak görmek de zorlaşıyor.

Lucacs’ın roman kuramı bütünselliği şöyle tarifler; “Bir romanda bütünsellik ancak soyut biçimde sistematikleştirilebilir; bu yüzden romanda kurulabilmiş herhangi bir sistem de (sistem, organik olanın nihai yok oluşundan sonra, tamamlanmış bir bütünselliğin tek mümkün biçimidir.) zorunlu olarak soyut kavramların sistemi olmuştur...”

Nisyan, bu bağlamda değerlendirilince iç dinamiklerinin tamamını yitirmiş görünüyor. Romanın içsel biçimi, kendi dinamiklerinden bağımsız değerlendirilemez ve yazar da bunu, yazdığı her ne ise, göz önünde bulundurmamak zorundadır. Gerçi, buna bir zorunluluk demek, yanlış bir algı yaratabilir. Yeter ve gerek şart olarak belirlemek ise ‘dediğim dedik’ bir tavır/görüntü yaratabilir. Böyle bir açmaza düşmemek için en azından sorumluluk denebilir. Zor(unlu)luk tam da burada başlıyor işte, yeniye ararken izlediği yöntem bir anda çökebilir ve başarısız olabilir.

Ölüm üzerine de fazlaca kafa yormuş Murat Gülsoy, Nisyan’da. Burada ikircikli bir tutum izlese de bu farklılığı eleştirmek, sanıyorum biraz acımasız olacaktır; yoksa “bedenim bir kelimeye dönüşecek” ne yüce bir tanımdır! Ölüme, kavram ya da olgu olarak yaklaşması muhtemel görünüyor ancak kavramın dışına çıktığında bunu anlatmak zor görünüyor, en azından Gülsoy için. Ölüme bir olgu olarak yaklaşılacaksa eğer, Adem’i görmek namümkündür çünkü imlenen ile anlatılmak istenen arasındaki uçurum giderek derinleşmektedir. Ölümü anlatmak ya da “zamanın sizi yuttuğu” durumdan kurtulmak ancak belirli klişelerden arındırılınca başarılı anlatımlar barındırır. Bunun nasıl olacağını anlatmak da bu yazının amacı değil, bu seferlik.